

Inbreng van de Federatie Instandhouding Monumenten (FIM) t.b.v. het Commissiedebat Cultuur op 12 juni 2025

Datum: 5 juni 2025

Geachte leden van de Vaste Kamercommissie van OCW,

Uw Kamer gaat op donderdag 12 juni in gesprek met de (demissionair) minister van OCW, Eppo Bruins, over onder andere twee belangrijke Kamerbrieven van deze regering: de brief over verbeteringen van de Erfgoedwet d.d. 20 december 2024 en de op 2 juni verzonden brief aan uw Kamer over de aanpak grote rijksmonumenten en religieus erfgoed d.d. 2 juni 2025.

Op beide onderwerpen willen wij Uw Kamer graag informeren over onze zienswijze. Dit doen wij kort en bondig op hoofdlijnen; in de bijlagen gaan wij uitvoeriger in op de onderwerpen.

1) Beleidsbrief aanpassing Erfgoedwet 20 december 2024

De Erfgoedwet ontstond uit een samenvoeging van 6 bestaande wetten, die zich richtten op monumenten, musea en archeologie. Doordat bij de beleidsevaluatie (uitgevoerd door DSP en gepubliceerd in september 2022) direct is ingezet op de twee lijnen Roerend Erfgoed en Gebouwd Erfgoed, met aparte onderzoekers en aparte geïnterviewden, is de basisvraag niet gesteld of juist deze opdeling van de Erfgoedwet in Roerend en Gebouwd erfgoed doeltreffend en doelmatig is en welke aandachtspunten zich daarbij in de praktijk voordoen.

De FIM ziet in de praktijk dat de scheiding tussen roerend en onroerend erfgoed diverse problemen doet ontstaan die wij reeds in een brief uit 2015 hebben geadresseerd, maar waar geen afdoende antwoord op is gekomen. De wetgevingstekst zou moeten worden aangepast om de negatieve gevolgen van deze tweedeling in beschermingsregimes zo veel mogelijk te beperken, door ervoor te zorgen dat ook roerende zaken in Nederland beschermd kunnen worden tegen aantasting, vernieling en sloop. Dit zou voor een groot deel opgelost kunnen worden door de term “registergoederen” en “beschermd cultuurgood” toe te voegen aan de definitie van ‘monument’ in Artikel 1.1 van de Erfgoedwet.

Deze opdeling in twee lijnen, die voortkomt uit een geheel verschillende benaderingswijze van de gewenste bescherming van museale objecten en collecties enerzijds en objecten in de ruimtelijke omgeving anderzijds, zou onderwerp van onderzoek geweest moeten zijn tijdens de evaluatie. Het onderzoek naar de vraag of het beleid doeltreffend en doelmatig is, had als start de basisvraag moeten stellen of *de opdeling in deze twee lijnen doeltreffend en doelmatig is*. Dit geldt ook voor de vraag *wat wij cultuurhistorische en maatschappelijke waarden vinden van roerend en gebouwd erfgoed en op welke wijze dit erfgoed het beste beschermd zou kunnen worden*. Dat dit niet is gebeurd, vinden wij een fundamentele tekortkoming van deze evaluatie van de Erfgoedwet.

>> Wij doen een oproep aan de Tweede Kamer om de minister van OCW te overtuigen om alsnog samen met het veld kritisch te kijken naar:

1. De opdeling in twee lijnen tussen roerend en onroerend erfgoed en de twee verschillende beschermingsregimes.

2. Mocht de minister hiervan afzien, doen wij de nadrukkelijke oproep om deze fundamentele onderzoeksvraag wél mee te nemen in de volgende beleidsevaluatie over vier jaar.

Voor een onderbouwing van onze zienswijze verwijzen wij naar **bijlage 1a**.

2) Kamerbrief aanpak grote monumenten en religieus erfgoed 2 juni 2025

Complimenten! De FIM is zeer te spreken over het open proces dat de minister met het veld is aangegaan als onderdeel van de verkenning naar de financieringsmogelijkheden in de monumentenzorg. Met de FIM is adequaat en diepgaand overleg gevoerd over de knelpunten en is er constructief nagedacht over mogelijke oplossingen. Voor de korte termijn kijken wij dan ook zeker positief naar de voorgestelde maatregelen.

Op de lange termijn ontbreekt het helaas nog aan structurele middelen en structurele oplossingen om te spreken van een duurzaam en solide financieel fundament voor de erfgoedsector.

Aanvullend op het onderzoek door Hylkema en Fenicks naar de restauratieopgaven, heeft de FIM een inventarisatie laten uitvoeren door VPR Consultants dat in mei 2025 werd afgerond, naar het financiële monumentenbestel en de druk op alle beschikbare regelingen en leenfaciliteiten. Dit onderzoek laat zien dat de druk van alle aanvragen samen leidt tot een consequente overvraag en dat het principe *“lenen waar het kan, subsidie waar het moet”* ernstig onder druk staat, **zie bijlage 2a en de visual bijlage 2b.**

Gebrek aan financiële middelen en de beperkte capaciteit van bestaande regelingen veroorzaken een gevaarlijk domino-effect, want eigenaren haken af door het ontbreken van subsidies, leenfaciliteiten en co-financiering. Hierdoor worden essentiële restauraties vertraagd of stilgelegd, wat de restauratieachterstand vergroot en het verval doet versnellen. Zonder een goed op elkaar afgestemd, toekomstgericht beleid dreigt versnippering, vertraging, uitholling, kwaliteitsverlies en hogere kosten of - erger nog - meer verval of teloorgang van onze monumenten. Alleen met samenhangende, structurele steun houden we ons erfgoed in stand en kan erfgoed die beeldbepalende rol in onze leefomgeving blijven spelen.

Wij hebben veel waardering voor hoe de minister naar oplossingen heeft gezocht, wat zeker verlichting geeft op de korte termijn. Het tekort van 367 miljoen euro voor de opgave in de periode 2025-2035 wordt echter niet opgelost met een incidentele rijkssubsidieregeling voor grote monumenten van 45 miljoen euro. Dit geldt eveneens voor het onderhoud: structureel is er een tekort van 31 miljoen euro op de SIM voor gebouwde monumenten en nog een tekort van ca 30 miljoen op de SIM voor groene monumenten. De structurele ophoging van de SIM-regeling met 15,8 miljoen is een zeer welkome stap in de goede richting, maar lost het achterliggende probleem van de structurele overvraag nog niet op. Ook de incidentele verhogingen van de leenfaciliteiten bij het NRF zorgen voor verlichting in de sector, maar vervolgdotsaties aan de revolverende fondsen zijn nodig om het financieringsstelsel als geheel robuust en toekomstbestendig te maken.

>> Wij doen een oproep aan de Tweede Kamer om de minister van OCW samen met medeoverheden een stappenplan te laten maken om ambitieus en structureel te investeren in het behoud van ons erfgoed:

1. **Zorg voor structurele stevige financiering van bestaande regelingen:** maak jaarlijks voldoende budget vrij om onderhoud mogelijk te maken en restauratie-achterstanden in te lopen en de sector weerbaar te maken bij maatschappelijke veranderingen. De SIM is de basis van het financiële monumentenbestel; zorg structureel voor voldoende budget voor de SIM voor gebouwde en groene monumenten.
2. **Creëer samenhang in structuur en aanpak:** er is dringend behoefte aan meer samenhang tussen de regelingen in het monumentenbeleid van de verschillende overheden om ons erfgoed duurzaam te kunnen behouden.
3. **Bied perspectief voor grote monumenten(opgaven):** richt een speciale, langjarige regeling in/op voor zeer grote monumenten(opgaven) die nu tussen wal en schip vallen. Zij hebben niet zo zeer grote subsidies, maar vooral ‘zicht op financiering’ nodig voor een langere periode.

Uiteraard zijn wij altijd bereid tot een nadere toelichting. In afwachting van uw reactie,

Namens het bestuur van de FIM,

Eefje van Duin

Voorzitter